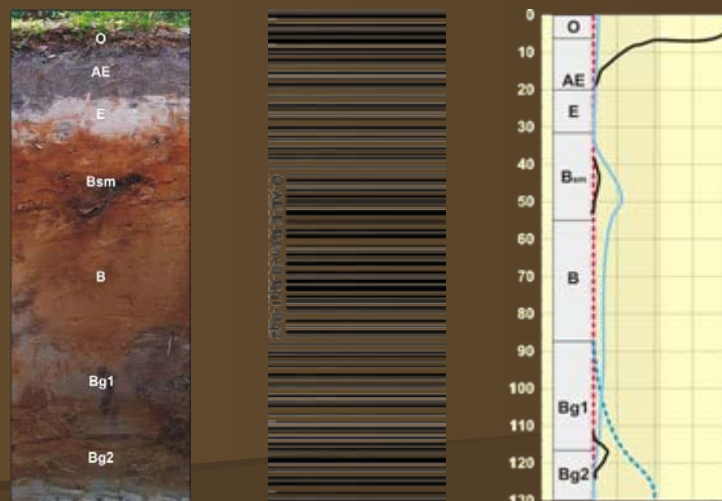

VYRAUJANČIŲ LIETUVOS DIRVODAROS PROCESŲ ATSPINDYS DIRVOŽEMIO PROFILYJE BEI JŲ KLASIFIKAVIMO PROBLEMA

dr. J. VOLUNGEVIČIUS

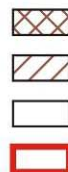

	LTDK-99 klasifikacija			TDV-96 klasifikacija	
	Tipologinės grupės	Diagnostinis požymis		Tipologinės grupės	Diagnostinis požymis
ZONINIAI	Rudžemiai <i>Cambisols</i>	Rudžemėjimo procesas Velenėjimo procesas	Dirvodaros procesas	Velėniniai karbonatiniai	Velenėjinop procesas
	Išplautžemiai <i>Luvísols</i>	Išmolėjimo procesas		Velėniniai glėjiniai	Velenėjimo procesas Glėėjimo procesas
	Balkšvažemiai <i>Albeluvísols</i>	Išmolėjimo procesas Jaurėjimo procesas		Jauriniai	Jaurėjimo procesas
	Jauržemiai <i>Podzols</i>	Jaurėjimo procesas		Jauriniai pelkiniai	Jaurėjimo procesas Glėėjimo procesas
	Durpžemiai <i>Histosols</i>	Durpėdaros procesas		Pelkiniai	Pelkėjimo procesas
	Palvažemiai <i>Planosols</i>	Stagniškumo procesas			
AZONINIAI - REGIONINIAI	Salpžemiai <i>Fluvísols</i>	Cheminė ir fizinė akumuliacija		Aliuviniai	Cheminė ir fizinė akumuliacija
	Šlynžemiai <i>Gleysols</i>	Glėėjimo procesas			
	Kalkžemiai <i>Leptosols</i>	Nuogulų karbonatingumas	Nuogulų pobūdis		
	Smėlžemiai <i>Arenosols</i>	Nuogulų pobūdis			
	Pradžiažemiai <i>Regosols</i>	Pirminė dirvodara	Dirvožemio išsivystymo laipsnis	Nuardyti	Pirminė dirvodara
	Trašažemiai <i>Anthrosols</i>	Antropogeninės transformacijos procesai	Antropogenizacijos pobūdis	Deliuviniai	Organinės ir mineralinės medžiagos akumuliacija

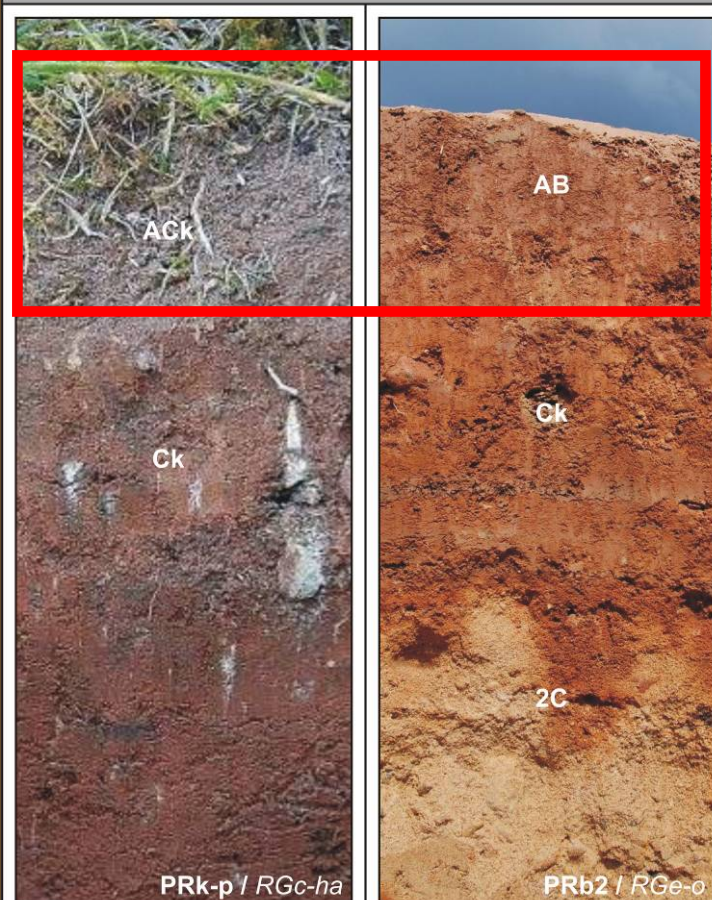

- išskirti pagal vyraujantį dirvodaros procesą
- išskirti pagal išsivystymo laipsnį
- išskirti pagal vyraujantį dirvodaros procesą ir išsivystymo laipsnį
- išskirti pagal dirvodarinių nuogulų pobūdį
- išskirti pagal antropogenizacijos faktą
- išskirti pagal išsivystymo laipsnį ir antropogenizacijos faktą

- Zoniniai dirvožemiai
- Azoniniai - regioniniai dirvožemiai
- Azoniniai - globaliniai dirvožemiai
- Probleminės dirvožemio grupės

Pradžiazemiai (*Regosols*)

Paprastasis karbonatingasis pradžiazemis
Hapli-Calcaric Regosol
Susidaręs moreniniame priemolyje.

Profilis: ACK-Ck
Atitikmenys: N³, N²

Tipingas pasotintasis pradžiazemis
Orthi-Eutric Regosol
Susidaręs moreniniame priemolyje.

Profilis: (AB)B-C(Ck)
Atitikmenys: N², N^k

Pradžiazemiai – dažniausiai antriniai dirvožemiai susiformuojantys po pirminių dirvožemių nuardymo.

Profilis: A – C, A – AC – C

Dirvožemio profilio storis iki C horizonto ne didesnis kaip 10 cm.

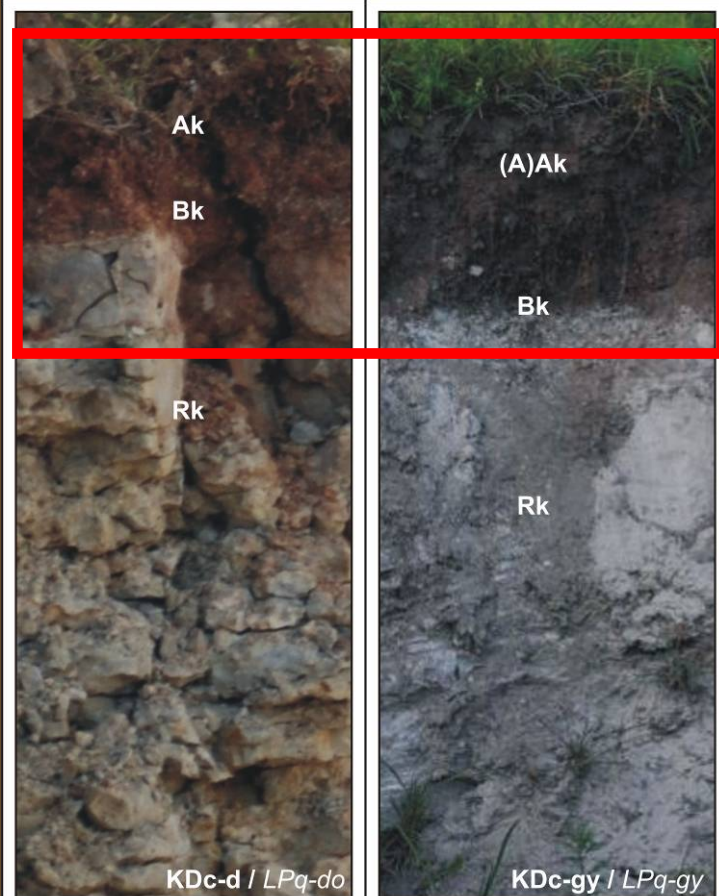
Pradinei dirvodarai būdinga:

- Labai sekus arba sekus profilis – kieta (R) arba puri (C) uoliena prasideda negiliau kaip nuo 10 cm.
- Yra tik pilkšvasis A diagnostinis horizontas.
- Vyksta organinės medžiagos kaupimasis.
- Prasideda laisvųjų karbonatų tirpinimas ir išnešimas.

Interpretavimo problema:

- Pradinę dirvodarą apibūdina ne tik A pilkšvojo horizonto buvimas bet ir karbonatų gylis. Magnio karbonatus, jei nėra kalcio karbonatų, lauko sąlygomis nustatyti įmanoma tik pagal antrinius požymius (pH reikšmę).

Kalkžemiai (*Leptosols*)

Dolomitinis uolinis kalkžemis
Dolomiti-Lithic Leptosol
Susidaręs ant kietų karbonatingų uolienų, plonu sluoksniu užklotame moreniniame priemolyje.

Profilis: (O)-Ak-Bk-Rk
Atitikmenys: VK, VK'

Gipsinis uolinis kalkžemis
Gypsi-Lithic Leptosol
Susidaręs ant kietų gipsingų uolienų, plonu sluoksniu užklotame moreniniame priemolyje.

Profilis: (O)-(A)(Ak)-Bk-Rk
Atitikmenys: VK, N^k

Kalkžemiai – menkai išsivystę ant kietų arba birių, daugiau nei 40% kalcio karbonatų turinčių uolienų, dirvožemiai.

Profilis: (O) – Ak – Bk – Rk, (O) – Ak – Bk – Ck

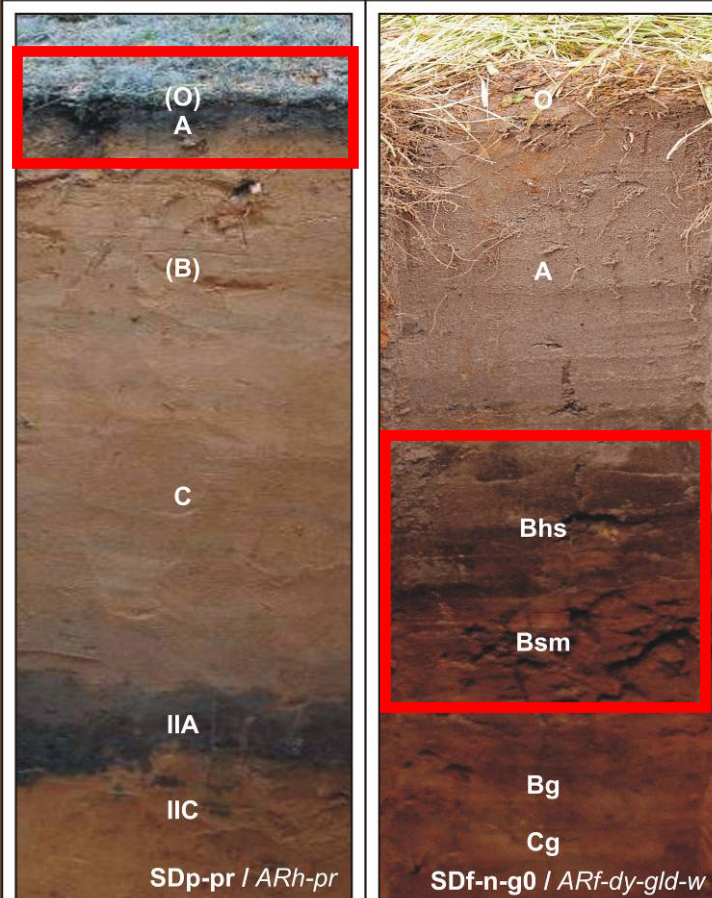
Kalkžemiams būdinga:

- Labai sekus arba sekus profilis – kieta (R) uoliena prasideda negiliau kaip nuo 25 cm.
- Yra tik pilkšvasis A diagnostinis horizontas

Interpretavimo problema:

- Jų formavimasis Lietuvoje yra nulemtas paviršiaus glaciogenetinio bei žmogaus ūkinės veiklos antropogenetinio veiksnių. Todėl natūraliai, tokiu dirvožemių Lietuvoje neturėtų būti.
- Lietuvoje išskiriamiems kalkžemiams nėra būdingas natūraliai besiformuojantis stambiaskeletis AR horizontas.

Smėlžemiai (Arenosols)

Primityvusis paprastas smėlžemis
Proti-Haplic Arenosol
Susidaręs kontinentinių kopų smėlyje.

Profilis: (O)-A-(B)-C
Atitikmenys: J', J'N

Giliai glėjiškas nepasotintas geležingasis smėlžemis
Bathypogleyi-Dystri-Ferric Arenosol
Susidaręs limnoglacialiniame smėlyje ant aleurito.

Profilis: O-A-Bhs-Bsm-Bg-Cg
Atitikmenys: J'P^h, JP^{v,h}

Smėlžemiai – menkai išsivystę, kvartero ir neogeno smėliuose susiformavę dirvožemiai.

Profilis: O – A – AC – C, A – AC – C, O – A – C ir A – C

Smėlžemiams būdinga:

- Labai sekus arba sekus profilis – biri (C) uoliena prasideda negiliau kaip nuo 10 cm.
- Yra tik pilkšvasis A diagnostinis ir / arba O horizontas.

Interpretavimo problema:

- Smėlžemis pagal savo dirvodaros ypatumus yra tapatus pradžiažemems, tuo tarpu jo diagnostikoje papildomai naudojami dirvodarinės uolienos granulimetrinės sudėties bei jaurėjimo raiškumo požymiai.

Pagal WRB 2006 (2007 redakcija)

Pagal LTK-99

Smėlžemiai (Arenosols)
Dirvodarinė medžiaga - nekonsoliduotos, vietomis kalkingos smėlingos sąnašos. Priemolingo smėlio tekstūros horizonto (A) storis neviršija 15cm. Sauso klimato zonose jie yra silpnai arba visiškai neišsivystę. Humidinio klimato sąlygomis juose formuojasi eliuvinis albic horizontas..... Koreliacija pasaulyje: Arenic Rudosols (Australija) Neossolos (Brazilija)

Tik profilio formavimosi požymius turintys dirvožemiai. Išskyrus: žvyringas, smėingas bei aliuvines nuosėdas

Koreliacija pasaulyje: Entisols (JAV), Rudosols (Australija), Neossolos (Brazilija)

JAURĄŽEMIAI

Smėlio dirvožemiai turi 100cm ar storesnį stambesnės sudėties nei rišlus smėlis ar smulkaus žvyro sluoksnį..... Turi tik pilkšvajį A ir/ar jaurinį E diagnostinį horizontą.

[vairūs smarkiai eroduoti, nukasti, naujai užpilti, neišsivystę ar menkai išsivystę mineraliniai dirvožemiai. Išskyrus vidutinio stambumo ir stambius žvyrus Turi tik pilkšvajį A diagnostinį horizontą. Gali pasitaikyti ir įvairių smėlinių pradžiažemių]

Pradžiažemiai (Regosols)

Dekarbonatizacija – laisvųjų karbonatų tirpinimas ir išplovimas iš dirvožemio.

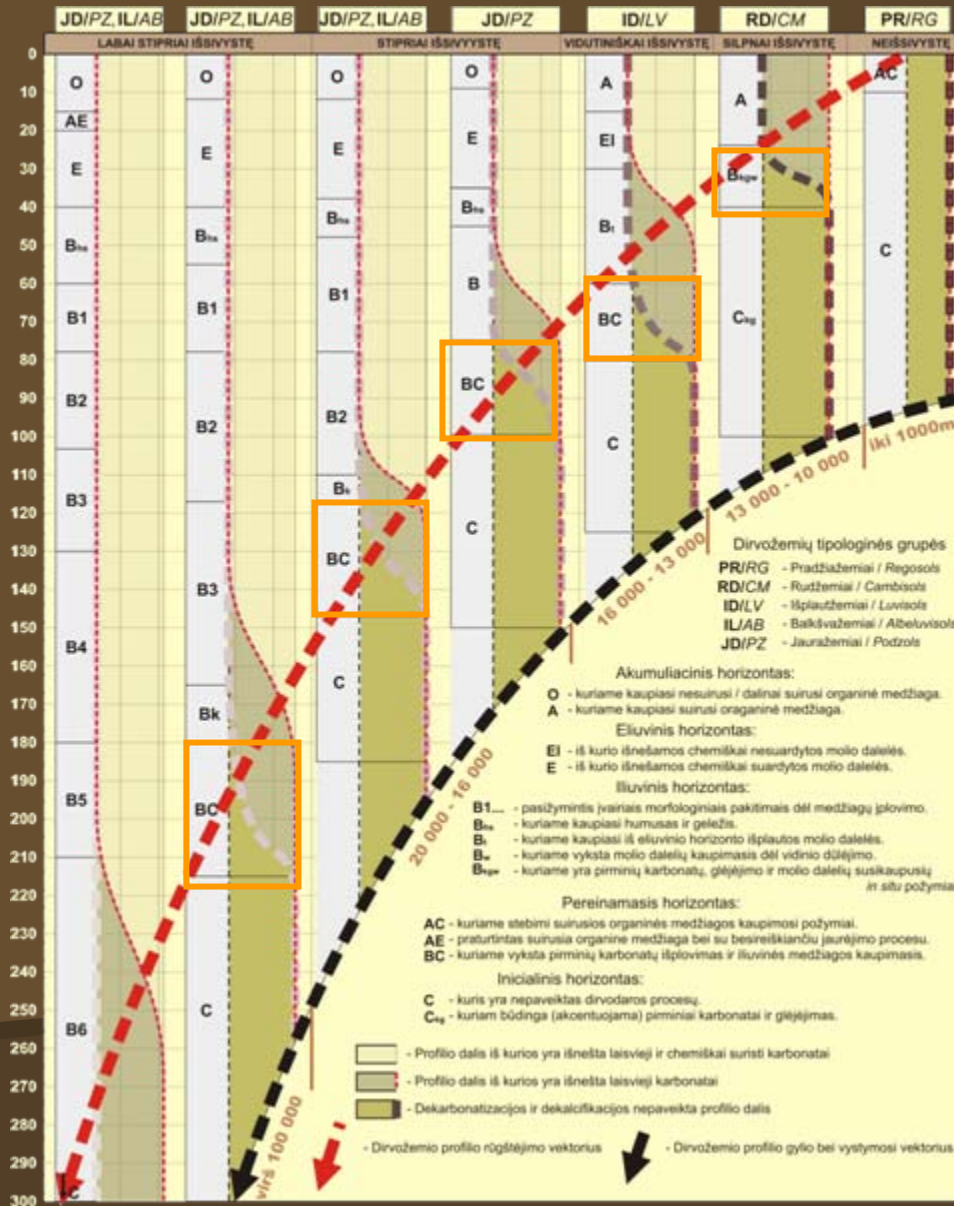
Šiuo metu dekarbonatizacija vyksta BC horizonte.

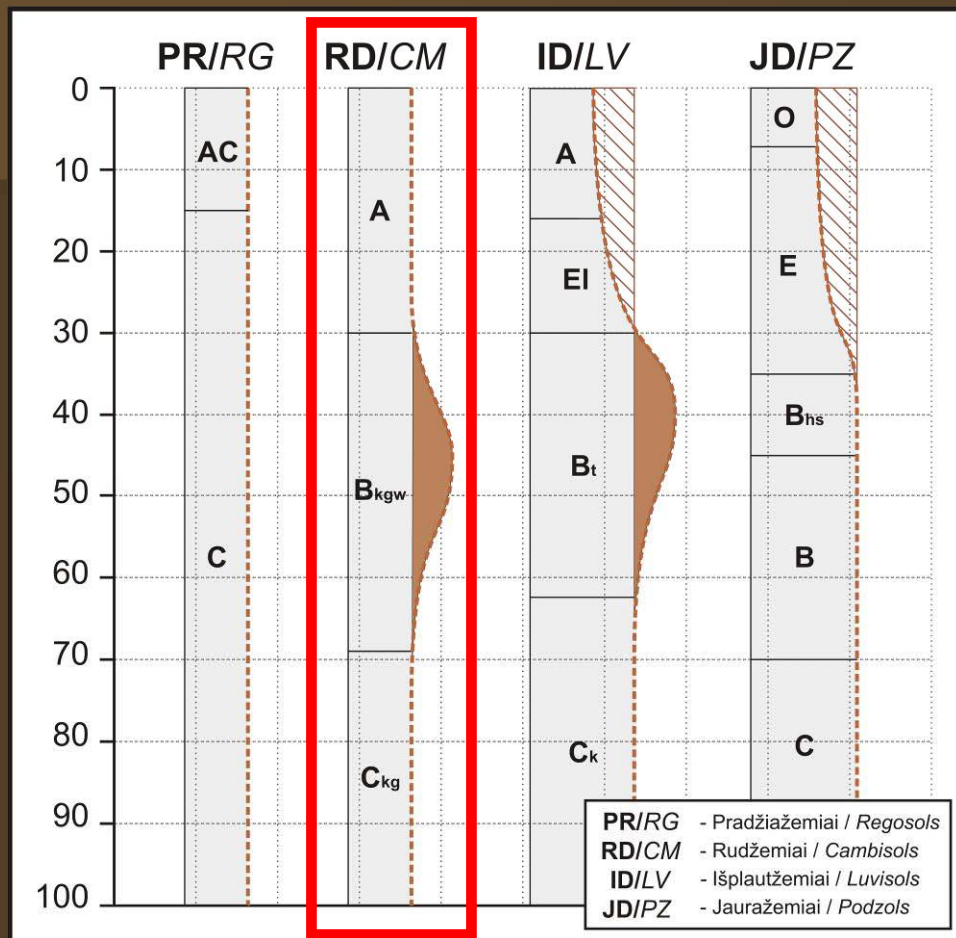
Dekalcifikacija – sorbuotų kalcio ir magnio druskų (chemiškai surišti karbonatai) išplovimas iš dirvožemio.

Dekalcifikacija gali vykti tik išsiplovus laisviesiems karbonatams.

Diagnostinės problema:

- Dekarbonatizacijos gylis nustatomas su 10% HCl rūgštimi. Rūgšties temperatūra apsprendžia gylio nustatymo tikslumą.
- Dekalcifikaciją lauko sąlygomis, neturint modernios mobilios laboratorijos, nustatyti praktiškai neįmanoma.

Akumuliacinis horizontas:

- O - kuriame kaupiasi nesuirusi / dalinai suirusi organinė medžiaga.
- A - kuriame kaupiasi suirusi organinė medžiaga.

Eliuvinis horizontas:

- EI - iš kurio išnešamos chemiškai nesuardytos molio dalelės.
- E - iš kurio išnešamos chemiškai suardytos molio dalelės.

Iliuvinis horizontas:

- B_{hs} - kuriame kaupiasi humusas ir geležis.
- B_t - kuriame kaupiasi iš eliuvinio horizonto išplautos molio dalelės.
- B_w - kuriame vyksta molio dalelių kaupimasis dėl vidinio dūlėjimo.
- B_{kgw} - kuriame yra pirminių karbonatų, glėdėjimo ir molio dalelių susikaupusių *in situ* požymiai

Pereinamasis horizontas:

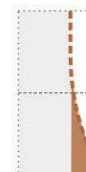
- AC - kuriame stebimi suirusios organinės medžiagos kaupimosi požymiai.
- BC - kuriame vyksta pirminių karbonatų išplovimas ir iliuvinės medžiagos kaupimasis.

Inicialinis horizontas:

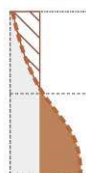
- C - kuris yra nepaveiktas dirvodaros procesų.
- C_k - kuriam būdinga (akcentuojama) pirminiai karbonatai.
- C_{kg} - kuriam būdinga (akcentuojama) pirminiai karbonatai ir glėdėjimas.

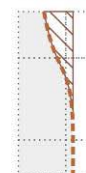
Pradinė dirvoda
Molio dalelių pasiskirstymo netolygumai dėl dirvodaros nėra stebimi

Rudžemėjimas
Molio dalelės kaupiasi vidurinėje profilio dalyje dėl vidinio dirvožemio dūlėjimo (molio dalelių kaupimasis *in situ*).

Išmolėjimas
Molio dalelės išnešamos chemiškai nesuardytos ir dėl geocheminių barjerų kaupiasi B_t horizonte.

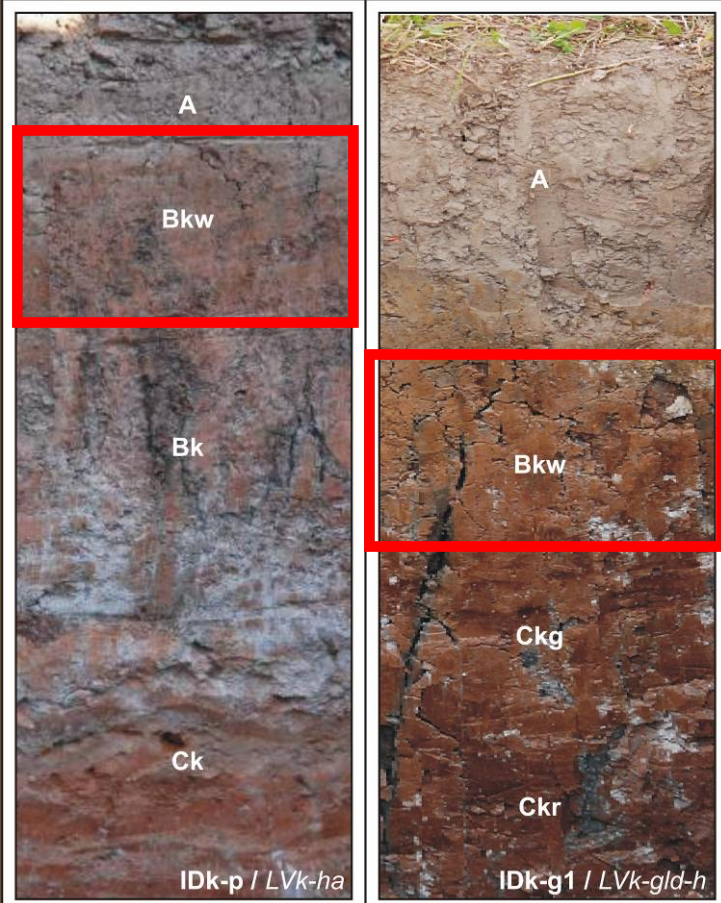
Jaurėjimas
Molio dalelės išnešamos chemiškai suardytos o jų ardymo produktai yra pašalinami iš dirvožemio. B_{hs} dėl geocheminių barjerų kaupiasi Al, Fe ir humusas.

Rudžemėjimas – Vidurinės dirvožemio profilio dalies vidinis dūlėjimas ir molio dalelių *in situ* kaupimasis.

Išmolėjimas – Chemiškai nesuardytų molio dalelių išnešimas ir jų susikaupimas vidurinėje profilio dalyje.

Jaurėjimas – Chemiškai suardytų molio dalelių ardymo produktų išnešimas ir Al, Fe, bei humuso kaupimasis.

Rudžemiai (*Cambisols*)

Sekliai karbonatingasis rudžemis
Epicalcaric Cambisol
Susidaręs moreniniame priemolyje.

Profilis: (O)-A-Bkw-Bk-Ck
Atitikmenys: VK, VK', VK^p

Giliai glėjinis karbonatingasis rudžemis
Bathihypergleyi-Epicalcaric Cambisol
Susidaręs moreniniame priemolyje.

Profilis: (O)-A-Bkw-Ck(Ckg)-Ckr
Atitikmenys: VGⁱ, VGⁱ₂

Rudžemiai – pagal eliuvinę / iliuvinę profilio dalis nediferencijuoti, Bw horizontą turintys jauni dirvožemiai.

Profilis: (O) – A – Bkw – Bk - Ck, (O) – A – Bkw-Ck(Ckg) - Ckr

Rudžemiams būdinga:

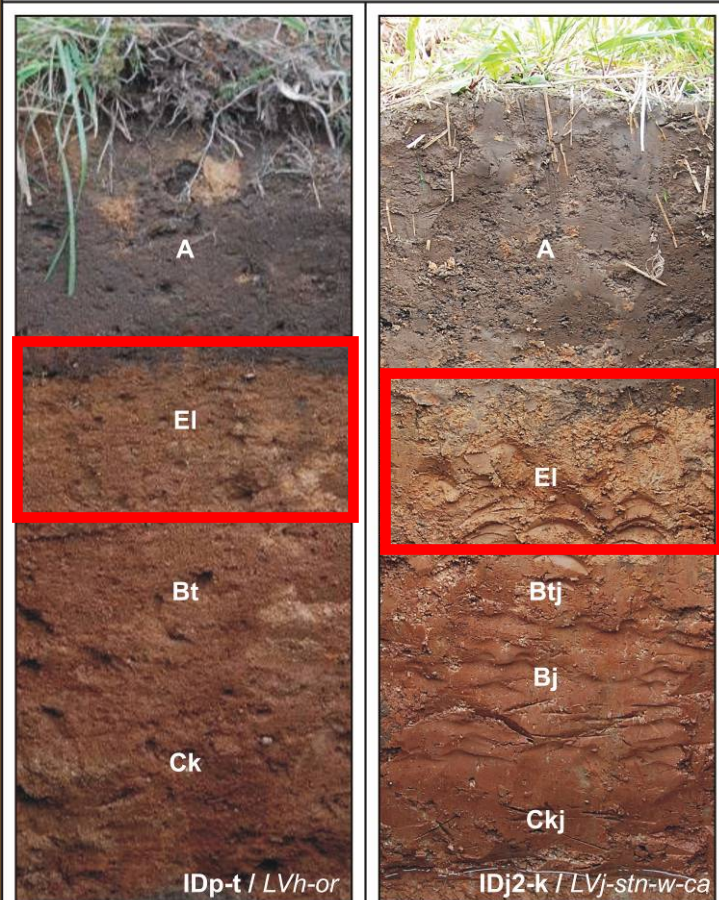
- humuso susidarymas ir kaupimasis formuojantis miško paklotei ir humusiniam A horizontui.
- Intensyvus pirminių mineralų dūlėjimas išsaugant jų smulkiadispersias nuolaužas vidurinėje profilio dalyje.
- Molio dalelių kaupimasis visame sialitinės dirvodaros paveiktame sluoksnyje Bm be jų išnešimo požymių

Interpretavimo problema:

Pagal WRB 2006 (2007 redakcija)	Pagal LTKD-99
Dirvožemio profilis formuojasi esant nedidialiam arba vidutiniam atmosferiniam drėkinimui. Tai sąlygoja iliuvinio molio bei Al ir Fe susikaupimo nebuvimą. Prasidėjusi profilio diferenciacija atspindi spalvos, molio dalelių bei karbonatų kiekio pokyčiuose.	Rudžemėjimui būdinga silikatų cheminis dūlėjimas ir molio mineralų (beidelito ir nontronito) susidarymas, t.y. molingio B horizonto susidarymas, kuriame vyksta molėjimo <i>in situ</i> procesas.

- Spalvinės diferenciacijos nebuvimas apsunkina šio tipo dirvožemių identifikavimą.
- Laboratoriniais tyrimais nėra iki galo ir neginčijamai įrodyta, jog šis procesas Lietuvos teritorijoje vyksta. Nėra įrodytas **beidelito** ir **nontronito** mineralų formavimasis.

Išplautžemiai (*Luvisols*)

Tipingas paprastas išplautžemis
Ohthi-Haplic Luvisol
Susidaręs moreniniame
smėlingame priemolyje.

Profilis: (O)-A-El-Bt-Ck
Atitikmenys: J₁

Karbonatingasis giliau stagniškas išplautžemis
Calc(ar)i-Endohypostagnic Luvisol
Susidaręs moreniniame priemolyje.

Profilis: (O)-A-El-Btj-Bj-Ckj
Atitikmenys: VK₁, VG₁

Išplautžemiai formuojasi esant išplaunamajam režimui ir sezoniniam įšalui, vyraujant išmolėjimo (išdumblėjimo, lesivažo) procesui. Juose vyksta nesuardytų molio dalelių iliuvinė akumuliacija

Profilis: O – A – El – Bt – B - Ck

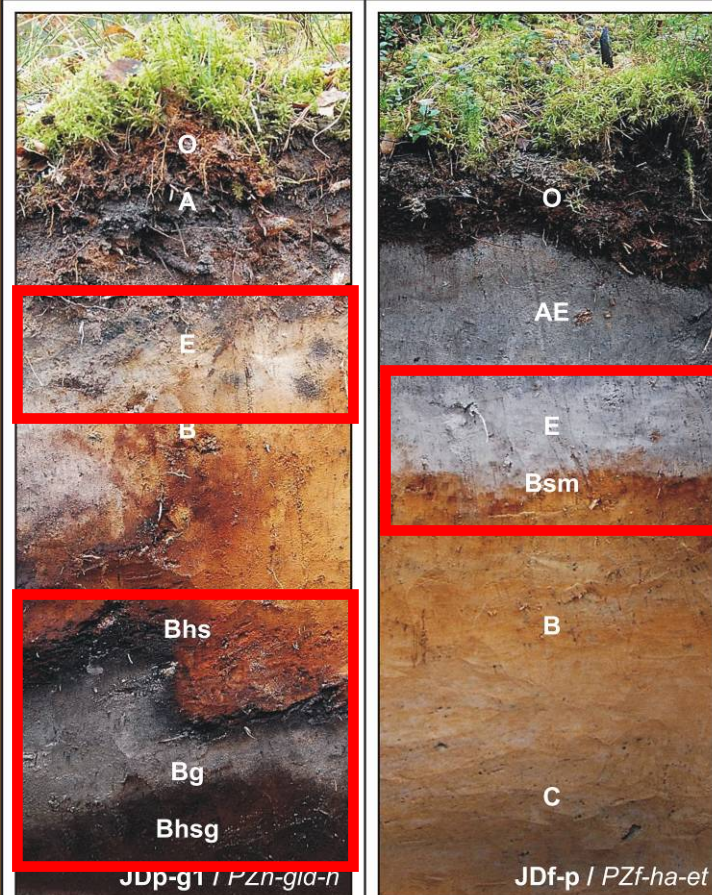
Išplautžemiams būdinga:

- Ryškus profilio diferenciovimasis į eliuvinę ir iliuvinę dalis. bei El (išmolėjusio) ir Bt (įmolėjusio) horizontų komplekso susidarymas.
- Fizinio molio, dumblo ir oksidų išplovimas iš eliuvinio horizonto ir kaupimasis iliuviniame

Interpretavimo problema:

- Spalvinės diferenciacijos nebuvimas apsunkina šio tipo dirvožemių identifikavimą.
- Glėėjimo ir / ar stagniškumo klaidingas interpretavimas.

Jaurazemiai (*Podzols*)

Giliai glėjinis paprastas jaurazemis
Bathihypergleyi-Haplic Podzol
Susidaręs limnoglacialiniame žemyninių kopų smėlyje.

Profilis: O-A-E-B-Bh-Bg-Bhg
Atitikmenys: J'P₁, JP^h, JP^h₂

Purusis paprastas geležingasis jaurazemis
Enti-Hapli-Ferric Podzol
Susidaręs limnoglacialiniame žemyninių kopų smėlyje.

Profilis: O-AE-E-Bsm-B-C
Atitikmenys: J'₂, J'₃

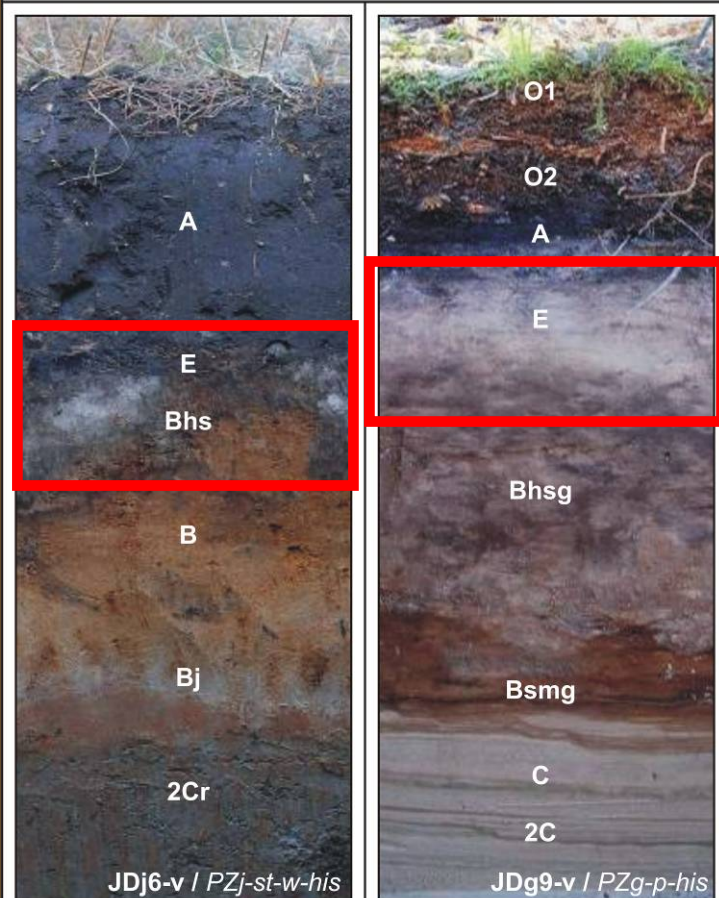
Jaurazemiai – tai dirvožemiai susidarantys nemaistinguose kvarciniuose smėliuose po spygliuočių miškais, senose aliuvinėse terasose kur giliai gruntiniai vandenys, fliuvioglacialiniuose, limnoglacialiniuose ir eoliniuose smėliuose.

Profilis: O – AE – E - Bsm – B – C ,
O – A – E – B – Bh_s – Bg - Bh_{sg}

Jaurazemiams būdinga:

- storoka padurpėjusi paklotė (O), gerai išreikštas jaurinis (E) ir iliuvinis huminis (Bh_s) horizontai.
- Fulvatinė humuso sudėtis.
- Labai rūgšti pH 4,0 – 4,5.
- Labai maža katijonų sorbcinė talpa.
- Ryški eliuvinė – iliuvinė profilio diferenciacija pagal oksidų pasiskirstymą.

Jaurazemiai (*Podzols*)

Puveningasis giliau stagniškas jaurazemis

Sapri-Hypostagnic Podzol
Susidaręs limnoglacialiniuose smėlyje ant molio.

Profilis: (O)-A-E-Bhs-B-Bj-2Cr
Atitikmenys: JP₁^v, JP₂^v

Puveningasis durpinis sekliai glėjinis jaurazemis

Saprihisti-Epihypergleyic Podzol
Susidaręs limnoglacialiniuose smėlyje ant molio.

Profilis: O1-O2-A-E-Bhsg-Bsmg-C-2C
Atitikmenys: J'P₂^h, JP₂^h, J^{pd}P₂, JP₂^d

Jaurėjimas skatina:

- Dirvodarinių uolienų nekarbonatingumas.
- Gera nuogulų aeracija.
- Spygliuočių medyno buvimas.
- Nedidelis užmirkimas.

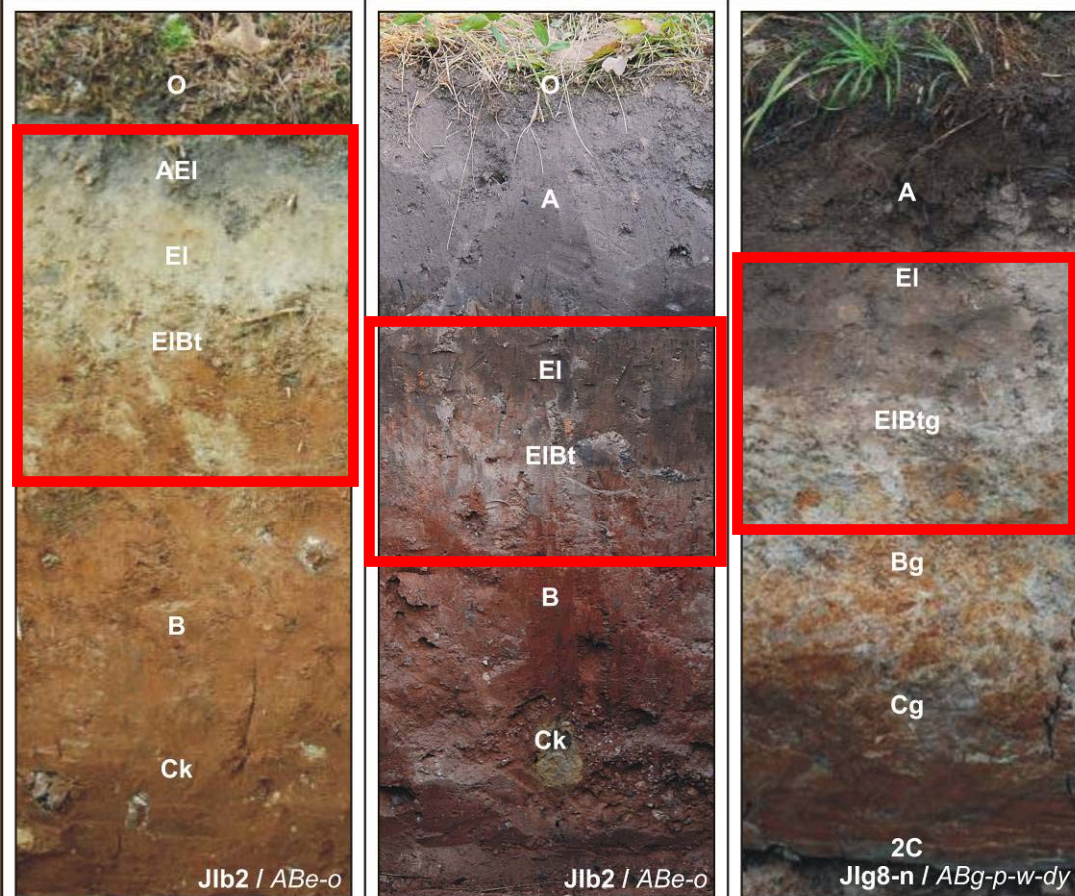
Jaurėjimą stabdo:

- Dirvožemio tręšimas.
- Padidintas užmirkimas.

Interpretavimo problema:

- Dėl žmogaus ūkinės veiklos E horizontas gali būti sunaikintas ir įtrauktas į A horizonto sudėtį.
- Šilta, švari balta E horizonto spalva formuojasi tik esant automorfiniam drėkinimui ir mažam suirusios organinės medžiagos kiekiui. Todėl kai kurias atvejais išskiriant ar neišskiriant E horizontą daromos klaidos.
- Jaurėjimo metu susidaręs baltas E horizontas gali būti painiojamas su dėl stagniškumo išbalusiu Bj horizontu.

Balkšvažemiai (*Albeluvisols*)

Tipingas pasotintasis balkšvažemis

Orthieutric Albeluvisol

Susidaręs pakraštinių moreninių darinių priemolyje.

Profilis: O-A-EI-EIBt-B-Ck

Atitikmenys: J₁ (J₁^v), J₂ (J₂^v)

Tipingas pasotintasis balkšvažemis

Orthieutric Albeluvisol

Susidaręs dugninių moreninių darinių priemolyje.

Profilis: O-A-EI-EIBt-B-Ck

Atitikmenys: J₁ (J₁^v), J₂ (J₂^v)

Nepasotintasis sekliai glėjiškas balkšvažemis

Dystri-Epihypogleyic Albeluvisol

Susidaręs pakraštinių moreninių darinių priemolyje.

Profilis: (O)-A-EI-EIBtg-Bg-Cg-2C

Atitikmenys: JP₁^v, J^vP₁

Balkšvažemiai – formuojasi esant išplaunamajam režimui ir sezoniniam įšalui, veikiant išmolėjimo ir jaurėjimo procesams.

Profilis: O – A – EI – EIBt – B – Ck

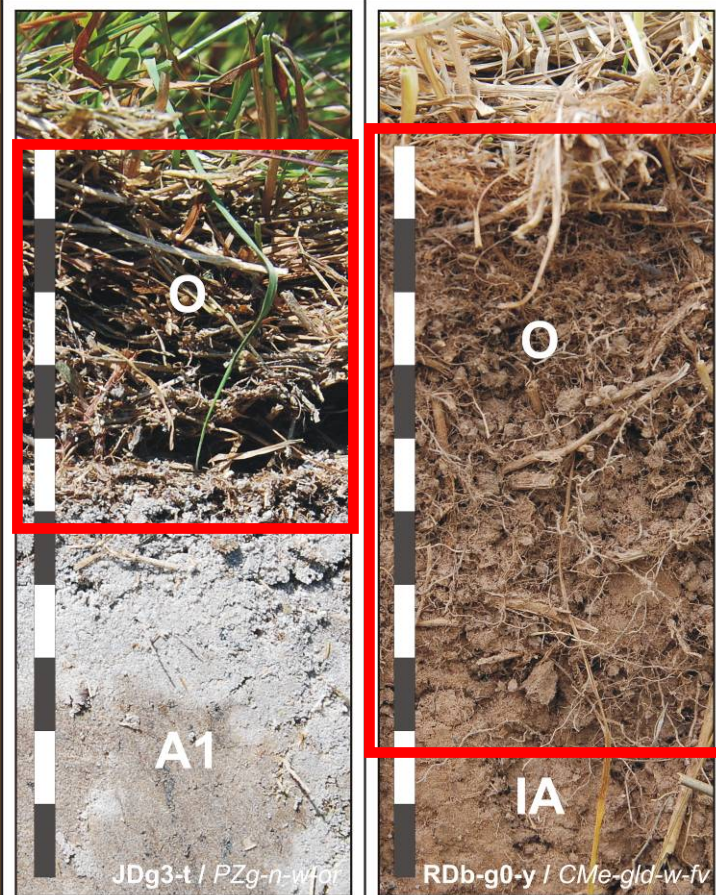
Balkšvažemiams būdinga:

- Ryškus profilio diferenciacavimas į eliuvinę ir iliuvinę dalis.
- Fizinio molio, dumblo ir oksidų išplovimas iš eliuvinio horizonto ir kaupimasis iliuviniame.
- Maža mainų katijonų talpa ir mažas pasotinimas bazėmis.
- Balkšvaliežuviškumą lemia morenos struktūros netolygumas.

Interpretavimo problema:

- Dėl žmogaus ūkinės veiklos EI horizontas gali būti sunaikintas ir įtrauktas į A horizonto sudėtį.
- Jaurėjimo metu susidaręs baltas E horizontas gali būti painiojamas su dėl stagniškumo išbalusiu Bj horizontu.

Velenėjimas (O horizontas)

Tipingas giliau glėjiškas jaurazemis
Orthi-Endohypogleyic Podzol
Susidaręs limnoglacialiniame žemyninių kopų smėlyje, vykstant pievos renatūralizacijai.

Atitikmenys: J'P^h, JP^h

Deliuvinis giliai glėjiškas pasotintasis rudžemis
Fluvi-Bathihypogleyi-Eutric Cambisol
Susidaręs deliuviniame pakraštinių moreninių darinių priemolyje, vykstant pievos renatūralizacijai.

Atitikmenys: DG₁

Velėnėjimas – dirvodaros reiškinių visuma, sąlygojanti dirvožemio profilio paviršiuje dalinai suirusios organinės medžiagos kaupimąsi.

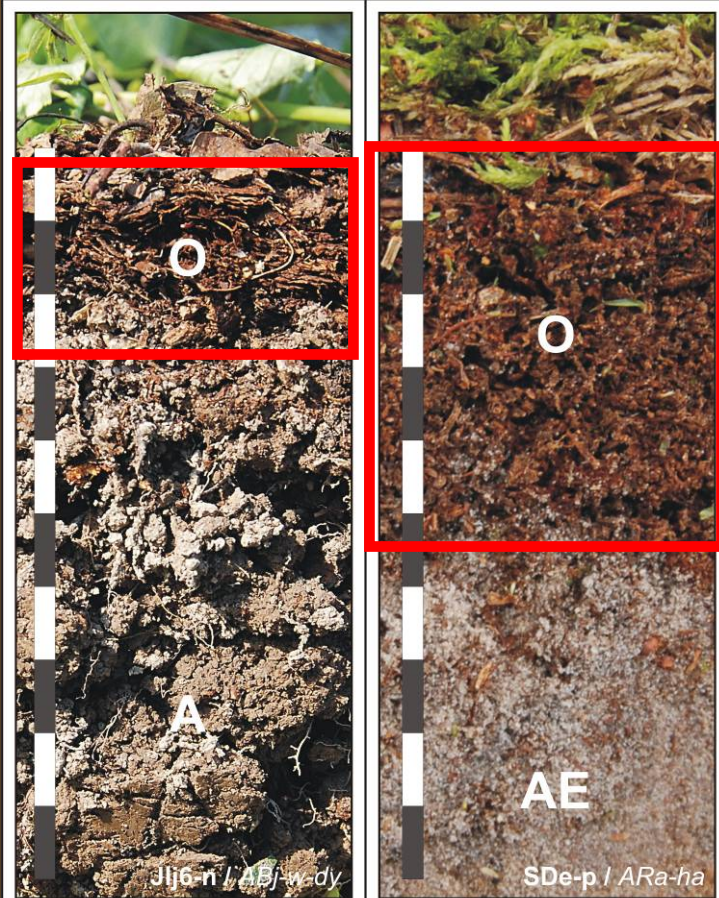
Velėnėjimą skatina:

- Perteklinis drėkinimas.
- Gera paviršiaus aeracija.
- Tankios žolinės augalijos buvimas.
- Pievų renatūralizacija.
- Deliuvinė medžiagos prienaša.

Interpretavimo klaida:

- Vien tik tankios žolinės augalijos buvimo negalima tapatinti su velėniniu horizontu. Tai tik viena iš prielaidų jam formuotis.

Miško paklotė (O horizontas)

Nepasotintas stagninis balkšvažemis

Dystri-Hypostagnic Albeluvisol

Susidaręs limnokeiminiame molyje, brandžiame eglyne su lapuočių priemaiša.

Atitikmenys: JP^v, J^vP₁

Paprastasis pajaurėjęs smėlžemis

Hapli-Albic Arenosol

Susidaręs limnoglacialiniame žemyninių kopų smėlyje, vidutinio amžiaus pušyne.

Atitikmenys: J^v, J₁

Miško paklotė – sluoksnis, kuriame vyrauja organinė medžiaga, susidariusi iš nesusiskaidžiusių ar dalinai susiskaidžiusių nuokritų – lapų, spyglių, šakelių, samanų bei kerpių besikaupiančių paviršiuje.

Miško paklotės formavimasis yra tapatus procesas velenėjimui žoline augalija padengtuose paviršiuose.

Interpretavimo problema:

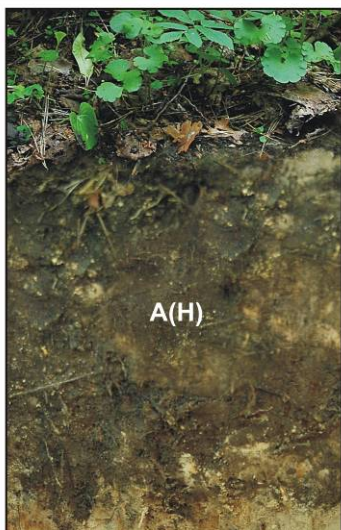
- Lietuvos klimato sąlygomis (vėsus ir drėgnas) spygliuočių miškuose vyksta organinės medžiagos mineralizacija ir durpiško paviršinio horizonto formavimasis. Šis durpėdaros procesas nėra tapatus pelkėjimui, todėl tokį horizontą turintys dirvožemiai negali būti priskiriami pelkiniams.

Durpiškasis horizontas, O laikomas tol, kol jo storis neviršija 30 cm. Ir nepradedą formuoti pelkinės augmenijos bendrijos.

Šlynžemiai (Gleysols)

A(H)

A(H)

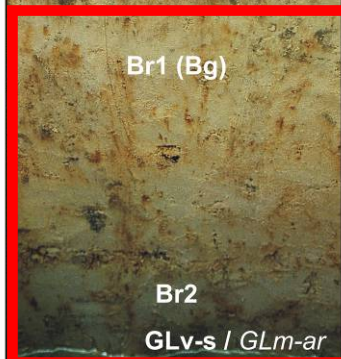

Br1

Br2

Cr

GLv-p / GLm-ha

Br1 (Bg)

Br2

GLv-s / GLm-ar

Paprastasis puveningasis
šlynžemis
Hapli-Mollic Gleysol
Susidaręs moreniniame priemolyje.

Profilis: (O)-A(H)-Br1-Br2-Cr
Atitikmenys: JP₂

Smėlinis puveningasis
šlynžemis
Areni-Mollic Gleysol
Susidaręs limnoglacialiniame
smėlyje.

Profilis: (O)-A(H)-(Bg)Br1-Br2
Atitikmenys: JP₂

Šlynžemiai – dirvožemiai, kurie dėl negiliai slūgsančio gruntinio vandens ir todėl besireiškiančio glėjėjimo proceso, yra praradę kitų dirvodaros procesų profilyje paliktus diagnostinius požymius.

Profilis: (O) – A(H) – (Bg)Br1 – Br2

Glėjėjimas – biocheminis procesas, kurio metu, veikiant užmirkimui dėl gruntinių vandenų, vyksta trivalentės geležies oksidų redukcija, jų transformacija į divalentę formą ir išplovimas.

Interpretavimo klaidos:

- Smėlio dirvožemių apatinės dalies glėjiškumas, dėl savo spalvos panašumo su jaurėjimo požymiais gali būti palaikomas jauriniu horizontu.
- Neįvertinus veiksnių sąlygojančių dirvožemio užmirkimą, glėjėjimas gali būti traktuojamas kaip stagniškumas ir atvirkščiai.

Pastaba: smėliuose glėjiškumas sąlygoja rusvas, ortzandriškas ir balzganas spalvas, tuo tarpu moliuose ir priemoliuose – žalsvas, melsvas juosvas ir ortzandriškas.

Palvažemiai
(Planosols)

Palvažemiai – dirvožemiai susiformavę dirvodaros ar geologinių veiksnių nulemtose dvinarėse uolienose veikiant išmolėjimo, jaurėjimo bei stagniškumo (dėl sezoninio užmirkimo sąlygoto kritulių) procesams.

Profilis: (O) A – B1 – B2 – Ej – 2C

Stagniškumas – dirvožemio profilio dalies redukcija (trivalentės geležies oksidų transformacija į divalenčius ir jų išnešimas), pasireiškianti horizonte virš kontakto su sunkesnės granulometrinės sudėties, vandeniui mažai laidžiu horizontu.

Interpretavimo klaidos:

- Stagninis horizontas, dėl spalvinio panašumo gali būti palaikomas jauriniu.

PROBLEMA:

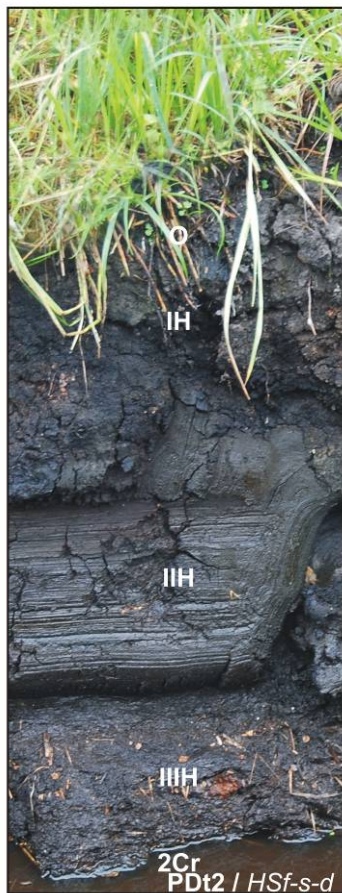
	Pagal WRB 2006 (2007 redakcija)	Pagal LTKD-99
Palvažemiai (Planosols)	Būdinga vandens stagnacija ir staigūs nuogulų granulometrinės sudėties geologiniai stratifikaciniai ar dirvodariniai pokyčiai negiliau kaip 100cm. Gali turėti albic horizonta be balkšvaliežuviškumo požymių. Formuojasi sezoniskai arba periodiškai drėgname, dažniausiai subtropiniame ir tropiniame klimate (Brazilija, Paragvajus, Argentina, Afrika, Bangladešas, Tailandas, Australija).	Būdingas nuogulų dvinariškumas , kuris pasireiškia negiliau kaip 100cm. gylyje. Taip pat ties šiuo kontaktu pasireiškia ir stagniškumas. Neturi balkšvaliežuviškumo ir iliuvinio humusinio geležingojo horizonto. Lietuvos klimatas: vėsusis vidutinių platumų
?! (Stagnosols)	Būdinga vandens stagnacija ir stuktūriniai ar vidutiniai dirvodarinės uolienos tekstūros pokyčiai negiliau kaip 50cm . Gali turėti albic horizonta be balkšvaliežuviškumo požymių. Formuojasi puriose glacigeninės kilmės, aliuvinėse eolinėse ir koliuvinėse nuogulose, taip pat sudūlėjusiame aleurolite (siltstone). Paplitę humidiniame ir subhumidiniame klimate, Vakarų ir Vidurio Europoje, Šiaurės Amerikoje, pietryčių Australijoje ir Argentinoje. Sudaro kompleksus su Luvisols, Cambisols ir Umbrisols	?!

Sekliai nepasotintasis palvažemis
Epidystric Planosol
Susidaręs dvinarėse nuogulose:
limnoglacialiniame smėlyje ant
morenio priemolio.

Profilis: (O)A-B1-B2-Ej-2C

Atitikmenys: J₁, J₂, J₃, (J₁), J₂, J₃

Durpžemiai (Histosols)

Gilieji tarpinės pelkės durpžemiai
Bathiterri-Fibric Histosol
Susidaręs tarpukalvių įdubime,
organogeninėse nuogulose.

Profilis: O-IH-IIH-IIIH-2Cr
Atitikmenys: P₂

Durpžemiai – kurių paviršiuje yra susidaręs ne plonesnis kaip 40-60 cm storio durpinis sluoksnis.

Profilis: O – IH – IIH – ... – 2Cr

Durpžemiai formuojasi vykstant **durpėjimo** ir **glėjėjimo** procesams.

Durpėjimas – biocheminis procesas, vykstantis dalyvaujant augalijai, grybinei florai ir bakterijoms.

Durpėjimo ir pelkėjimo procesų sąveikoje susiformuoja:

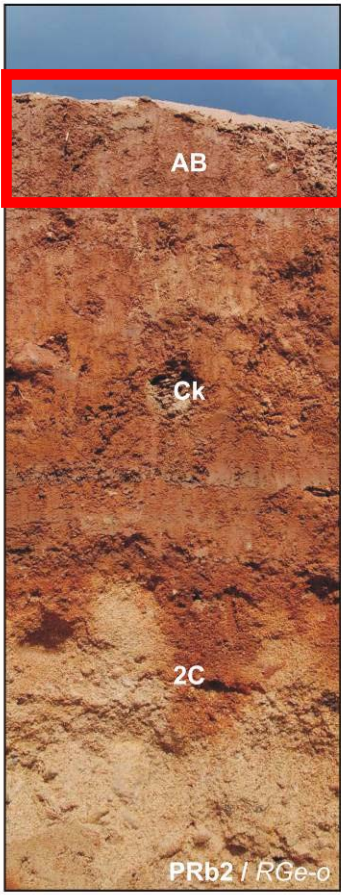
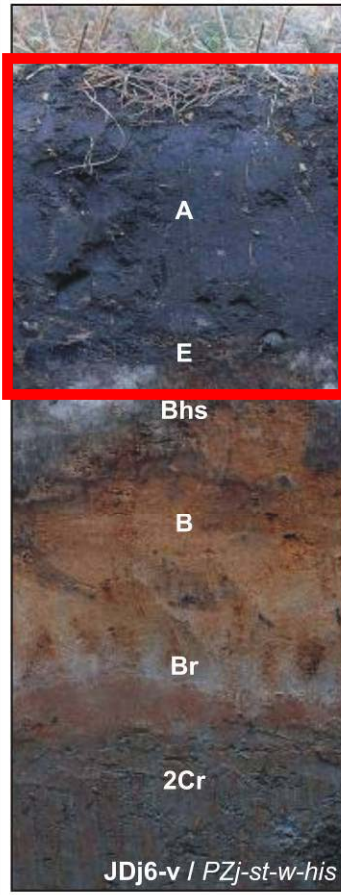
- Žemapelkės
- Tarpinio tipo pelkės
- Aukštapelkės

Interpretavimo prielaidos:

- Augalijos pobūdis;
- Durpės suirimo laipsnis;
- Durpės spalva.

Pradžiazemiai (Regosols)	Trąšažemiai (Anthrosols)	Jaurazemiai (Podzols)
		
Tipingas pasotintas pradžiažemis <i>Orthi-Eutric Regosol</i> Susidaręs moreniniame priemolyje. Profilis: (AB)B-C(Ck) Atitikmenys: N ² , N ^k	Ekranuotas šiukšlyninis miesto trąšažemis <i>Ecrani-Urbic Anthrosol / Ecranozem</i> Susidaręs supiltose statybinės, pramoninės bei kitos antropogeninės kilmės nuogulose. Profilis: (O)-AC Atitikmenys: N ^u	Puveningasis giliau stagniškasis jaurazemis <i>Sapri-Hypostagnic Podzol</i> Susidaręs limnoglacialiniuose smėlyje ant molio. Profilis: (O)-A-E-Bhs-B-Br-2Cr Atitikmenys: JP ^v ₁ , JP ^v ₂

Trąšažemiai – įvairios kilmės ir sudėties dirvožemių grupė, dėl ypač intensyvios žmogaus ūkinės veiklos visiškai praradusi turėtas natūralias savybes.

Antropogeninė transformacija:

- Suardymas
- Nukasimas
- Užpilimas

Galimas trąšažemių grupavimas	Trumpas aprašymas	Antropogeninio poveikio pobūdis
Trąšažemiai (Anthrosols)	Antropogeniniai dirvožemiai, veikiami ar net pakeisti žmogaus ūkinės veiklos, turi 50 cm ar storesnį daržo, trąšažeminį ar suslėgtąjį horizontą. Pirminiai dirvožemių horizontai gali būti suardyti, nukasti ar pašalinti bei palaidoti po užpildais mineralinių ar organinių medžiagų sluoksniais. (LTDK-99, 2001)	
Silpnai antropogenuoti	Visų natūralių (gamtinės kilmės) dirvožemių grupių ir pogrupių bei žemėnų sisteminių vienetų dirvožemiai patyrę tikslinį (rituoginį) arba netikslinį (netikslinį) cheminių poveikį.	
Vidutiniškai antropogenuoti	Visų natūralių (gamtinės kilmės) dirvožemių grupių ir pogrupių bei žemėnų sisteminių vienetų dirvožemiai, kurių natūralios savybės viršutinėje profilio dalyje yra pakenčiamos dėl antropogeninio poveikio ne giliau kaip 50 cm.	Užpilti Nukasti Sumašyti Chemikaliai paveikti
Stipriai antropogenuoti	Visų natūralių (gamtinės kilmės) dirvožemių grupių ir pogrupių bei žemėnų sisteminių vienetų dirvožemiai, kurių natūralios savybės dėl antropogeninio poveikio yra pakenčiamos daugiau kaip 50 cm gylio.	
?! (Technosols)	Dirvožemyje dominuoja arba stipriai žmogaus transformuota arba jo sukurta medžiaga. Dirvodarinė medžiaga: visų rūšių medžiagos, kurios į žemės paviršių pateko ir todėl dirvodarinė medžiaga tapo dėl žmogaus ūkinės veiklos. (Pagal WRB 2006/2007)	

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Geografijos ir kraštotvarkos katedra

PROCESAI KLASIFIKACIJŲ KONTEKSTE

Pranešimas parengtas remiantis
Mokomuoju žemėlapiu:

LIETUVOS DIRVOŽEMIAI
J. Volungevičius, P. Kavaliauskas
2012

<http://www.gkk.gf.vu.lt/leidiniai>

